

ARCHANDĚLÉ JAKO GÉNIOVÉ JAZYKA

Hans-Werner Schroeder

Archandělům nenáleží jen starost o vedení a inspiraci osudu národů. S archandělem vedoucím národ kráčí po boku další, kteří působí v jazyce národa. Dochází přitom k zajímavému překrývání. Například německý národ sdílí s Rakušany a částí Švýcarů společnou řeč, nikoli však národnost a národní osud. Zároveň žije ve Švýcarsku více jazyků v rámci jednoho národa.

Archandělé jazyku tedy působí společně s archanděly národů a jejich vzájemné spolupůsobení je přitom velmi živé a mnohotvárné.

Jak si můžeme představit vztah archanděla k jeho jazyku?

Nejprve bychom si měli ujasnit, že jazyk národa není výsledkem nějakého náhodně probíhajícího vývoje. Moderní jazykověda se poslední době dopracovala v tomto ohledu k zajímavým zjištěním. Strukturalismus prokazuje, že každá řeč má ve svých základech určité a nezaměnitelné struktury", které lze popsat s matematickou přesností a formulovat jako vzorce. Skrze takové jazykové vzorce je možné až do všech jednotlivostí nějakého jazyka a do posledního slova přesně určit jaké kombinace hlásek a tedy i jaké zvuky jako základ vnitřního působení řeči mohou v dané řeči nastat a jaké nemohou.

Lidé tedy objevili, že každá řeč je protkána sítí tajemných a skrytých pravidel, která určují jemné hláskové a tím i zvukové vztahy, na nichž pak závisí vlastní působení utvářející jazyk. A tato pravidla jsou pro každý jazyk specifická.

Když vnímám svébytný charakter nějakého jazyka - třeba italštiny nebo ruštiny - a zažívám jej jako jedinečný a nezaměnitelný, spočívá toto působení do značné míry na specifických „vzorcích", „strukturách", které této řeči některé specifické, sestavy hlásek dovolují a jiné absolutně nepřipouští.

Odkud pochází tato struktura řeči? Jak vzniká? Aniž bychom se dostali do rozporu s moderními poznatky jazykovědy, můžeme říci: Věřit, že takovou jazykovou strukturu lze v posledku připsat náhodě nebo nějakému mechanismu, se podobá víře na zázraky. Neboť tyto vzorce vstupují do jazyka nejprve ne jako vzorce, ale jako bezprostřední a hluboce nevědomý život, jako formující síla.

Ve skutečnosti, když se zabýváme těmito tajemstvími jazyka, nahližíme do dílny „géniů jazyka« - archandělů. To oni ze své obsáhlé moudrosti věnovali řeč jednotlivým národům. Jejich moudrost žije ve znění řeči, v jednotlivých slovech a hláskách, které je tvoří. Žije ve slovních obrazech, v obrazech a příslovích, které patří ke každé řeči. A když se nějaké dítě učí mateřské řeči své matky, přijímá tím utvářející sílu tohoto jazyka do své duše, dokonce až do nejjemnějších tělesných sil.. Subtilní duševní a tělesné síly Itala nebo Rusa nejsou formovány výchovou nebo dědičností, nýbrž především řečí a skrze řeč.

Moderní jazykověda nám odhaluje pohled na nesmírnou moudrost, kterou duchové jazyka jednotlivým řečem vtiskli. Ještě hlubší náhledy jiného druhu můžeme nalézt v dávných mytologických obrazech. Tyto obrazy nám zprostředkují zkušenosti, které mělo dřívější lidstvo s anděly a archanděly. Zeus a Athéna, Ódin a Thór jsou bytosti z oblastí nad lidmi, o kterých řecká a germánská mytologie vyprávějí každá se sobě vlastní obrazností. I dnes lze těmto mytologickým obrazům porozumět (viz např. Rudolf Meyer, Nordische Apokalypse, Stuttgart 1967).

Jako inspirátor, jako génus germánského jazyka vystupuje v severské mytologii Ódin. Je „znalcem run", učitelem pěvců a básníků. Jeho chápalí lidé ve starých dobách jako archanděla, od nějž vycházejí jazykové impulsy a který především inspiroval pozoruhodné a

výjimečné severské básnictví. V tomto umění ovládnutí řeči stálo před divokými dušemi severanů něco nesmírně výchovného. Archanděl, který měl být jejich génielem řeči - Ódin (neboli Wótan) - měl před sebou velký úkol. Měl vložit do řeči ty schopnosti, které se v pozdějším kulturním vývoji v evropském prostoru měly stát základem specifické kultury, kultury já. Jedno z mnoha Odinových jmen proto zní Yggr, což znamená asi tolik, co „Jástvitel“, „Tvůrce já“.

Ódin vložil do severského jazyka skrytou tendenci k já. Dávné písně, z části dochované v Eddě, působily mocným vlivem v podání bardů, pěvců severu. Aliterace charakteristická pro tyto zpěvy mohla rozvinout celou svou sílu díky jazykovému umění bardů, které si tito museli dlouho intenzivně osvojovali a vedlo je až k přímé inspiraci duchem jazyka. Tehdy mluvil Ódin sám přímo k posluchačům naslouchajícím u vytržení. Dlouze a hluboce zaznívaly rytmus a slova do duší tehdejších lidí a utvářely je.

Tak nějak si musíme představit působení archanděla v oblasti jazyka v každé době. U ostatních národů tomu bylo obdobně.

Právě u germánské mytologie se nám ovšem naskytá možnost sledovat cestu, kterou archanděl prochází, aby svůj národ mohl kultivovat prostřednictvím jazyka. Rudolf Meyer to podrobně popsal ve své výše zmíněné knize. Zde můžeme poukázat jen na jednu konkrétní věc.

Aby dokázal splnit svůj úkol - vytvořit jazyk, který by jedním určitým národem, v tomto případě germánským, po staletí nesl konkrétní impuls (impuls já), potřeboval Ódin dvojí. Nejprve sílu nesmírného duchovního přehledu, který by mu umožnil řeč nejen vytvořit, ale vtisknout jí odpovídající vývojové možnosti na staletí dopředu, neboť řeč se vyvíjí a mění s vývojem a změnami svého národa a právě skrze tyto změny zůstává věrná svému původnímu úkolu. Sílu tohoto duchovního přehledu měl Ódin díky své moci archanděla.

Něco dalšího ale musel Ódin teprve získat: Poznání, jak se lidská duše cítí ve svém surovém stavu, v původních, ještě nezjemněných silách germánské tělesnosti, jaká mají být tvůrčí gesta řeči až do nejmenších jednotlivostí, aby se z duševních sil takového národa mohlo zrodit působení já, aby se mohly duše, život a tělo takového národa stát nositeli já. Jinými slovy: Aby mohl tento národ tříbit a kultivovat, musel jej poznat, musel se s ním vnitřně spojit.

V Eddě se nám dochovala jedna píseň, která podává zprávu o tomto Ódinově činu. Najdeme ji v Hávamálu (Výrocích vysokého):

Vím, že jsem visel
ve větrném stromu
devět dlouhých nocí,
oštěpem proklát
v oběť Ódinovi,
sám sobě samému,
na onom stromě,
o němž nikdo neví,
z kterých kořenů roste.

Chléb mi nepodali
ani chmelovinu;
dolů jsem se díval:
runy jsem zhlédl,
s nárkem je zvedl,
pak padl k zemi.

Tehdy jsem pocítil
plodnosti dar,
moudrosti mágů jsem nabyl,
od slova k slovu
vedlo mě slovo,
od činu k činu
vedl mě čin.

(Edda, Výroky Vysokého: 138, 139 a 141 v překladu Ladislava Hegera)

Zde máme před sebou osud duchovní bytosti, která se musí spojit s pozemskými lidmi hlouběji, než by to odpovídalo její přirozenosti. Z dálky a svobody svého duchovního bytí, v níž se jevil jako vanutí větru vládnoucího volným světovým dálavám, sestoupil Ódin do těsných pout lidského bytí, aby prožil a poznal, co přesně jeho národ potřebuje jako kultivující síly své řeči. Strom, na kterém je zavěšen, je obrazem pro „genealogický strom“ národa, pro původ národa, se kterým navazuje hlubší vazby: „Vím, že jsem visel ve větrném stromu devět dlouhých nocí ... “. To musí prožívat jako pád z duchovních výšin: pak padl k zemi.“ Skrze tento text můžeme tušit, jakou oběť musí archanděl podstoupit, aby mohl vytvářet a pronikat řeč národa. Je zde také zřejmé, že i takto vysoká bytost se musí učit skrze oběť. Z této oběti ale vykvétá celé bohatství, krása a působivost jazyka se všemi jeho nekonečnými možnostmi vyjadřovat duchovní, duševní a pozemské a skrz staletí nést lidské duše, utvářet je a naplňovat.

Tento Ódinův čin působí až do dnešních dní. Umožnil vytvoření národa, který měl a má úkol probudit kulturu já. Ne proto, aby si ji nárokoval pro sebe, ale aby jí znovu obětoval vývoji lidstva. Tento úkol, tento impuls žil v jazyce německé mystiky, reformace, německého idealismu. Dnes hrozí, že zahyne. Dospělo působení archandělů v jazycích ke svému konci? Kde vůbec jsou archandělé dnes?